

CHRYSĆCIJANSKAJA DUMKA

BIELARUSKI CASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 11 (195)

Vilnia, 1 krasavika 1939 h. — Wilno, 1 kwietnia 1939 r.

Hod XII

Što stałasja i što moža stacca?...

Stałasja na śviecie ũ žyćci pa-lityčnym, čaho nihto nie spadzia-vaŭsia i ab čym nihto nia dumaŭ: z 14 na 15 sakavika sioleta Hitler zaniaŭ českija ziemli, dačučajučy ich da Niamieččyny. Čechija takim čynam pierastała isnavač, jak dziar-žava. Zrabiŭ heta Hitler za „zhodaŭ“ českaha prezydenta Hachi. Ale heta „zhoda“ ničoha nia zna-ča: raz što prezident nia maje prava addavač svajej dziaržavy ũ niavolu, a druhi raz, što i henaja jaho „zhoda“ takaja, jak pakazaŭni na siabie samych savieckich ab-vinavačanych. Ale fakt staŭsia fak- tam: na českaj ziamli haspadarami Niemcy.

Stavacyja pašpieła siabie abja- vič niezaležnaj dziaržavaj. Hitler hetuju „niezaležnaść“ pryznaŭ, ale ũziaŭ jaje ũ svaju „vysokuju apie- ku,“ a kab apieka jaho była bolš peŭnaj, uvioŭ u Stavacyju niamiec- kaje vojska.

Usio heta stałasja niespadzieŭ- ki. Ab hetym nia viedaŭ navat i taki pryjaciel Hitlera, jak Musoli- ni, a ab inšych i havaryč nia pry- chodzicca.

Zakarpackuju Ukrainu, jakuju stvaryŭ Hitler i jakoj uračysta abia- caŭ svajo padtrymaŭnie, addaŭ Vuhryi, jakaja z aružžam u ru- kach dačučyła hety kraj da svajej dziaržavy. Ukraincy svaju svabodu i niezaležnaść pradali duža dora- ha: jany kožnuju piadz svajej ziam- li palivali ũtasnaj i vuhorskaj kry- viovj.

Usia pikantnaść hetych zdaren- niaŭ u tym, što Hitler hetymi svai- mi pastŭpkami narušyŭ svajo ũtas- naje ũračystaje slova, skazanaje publična, što nie-niamieckich tery- torijaŭ jon nia choča, a tak-ža jon narušyŭ svoj podpis, pałożany ũ Miunchienie, dzie hvarantavaŭ hra-

nicy federacyjnaj česka-slavacka- ukrainskaj respubliki. Dziela heta- ha biaz mała ũvieš śviet na Hitlera aburany, a mnohija aburany i ras- čaravany.

Na hetyja adnak abureŭni Hit- ler najmienš zvaračvaje ũvahi. Nie- šta za tydzieŭ pašla akupavaŭnia Čechii i Stavacyi patrebavaŭ ad Litvy, kab jana „dabravolna“ ad- stuپیła Niamieččynie Kłajpedu: pry- staŭ i ũvieš kłajpedzki vokruh z 140 tysiačami nasielnicтва. Litvie ničoha inšaha nie astavałasja, jak „dabravolna“ na heta zhadzicca. Hitler zabraŭ ũvieš hety kraj, a Litvie pakinuŭ tolki tak zvanuju „volnuju strefu,“ praz jakuju jana moža vazič u Bałtyk svaje tavary i moža karystacca z portu.

Francuzkija i anhielskija hazety pišuč, što ciapier ũžo biez vajny nie abojdziecca. Isapraŭdy, — Fran- cyja, Anhlija a tak-ža Złuč. Št. Paŭn. Ameryki, možna ličyč, što ũžo da vajny hatovy. Ci jana ad- nak sapraŭdy vybuchnie, — zale- ũa dalej ad Niamieččyny, jakoj pla- ny i dalej nikomu niaviedamy. Trudna spadziavacca, kab dalej Hitler siadzieu cicha — najchutčeŭ,

što toje, što jon apošnim časam zrabiŭ, heta tolki pačatak, tolki sproba, a rešta jašče napieradzie. Ale što? Dahadvajuc- ca rozna: praz Rumyniju abo praz Leninhrad pojdzie na Saviety, dzie pačnie zakładač „niezaležnyja“ dziaržavy: Bielarus, Ukrainu, Hru- ziju i inš., a moža kiniecca na Francyju, na jaje kalonii, razam z Musolinim zabiare małyja dziar- žavy, jak Belhija i Holandyja, ja- kija majuč bahatyja kalonii, ci mo- ũa pryдумaje ũznoŭ niešta, ab čym nikomu i nia śniłasja. Ale ci- apier ũžo, što-b Hitler nie zrabiŭ, naŭrad ci abyjštosia-b jamu biez vajny; kožny šah Hitlera, złučany z hvatam, rašuča prybližaŭ-by ja- ho da vajny z vialikimi demakra- cyjami Eŭropy.

Z hetaha ũsiaho vialikaja vy- ciakaje navuka dla Bielaruskaha narodu: kožnamu narodu ciažka zdabyč svaju dolu, a zdabyŭšy ja- je — jak-ža časta ciažka ũtrymač. Na heta treba niazvyčajna mnoha śviedamaści, kulturnaści, maralnaj siły, lubovi svajho kraju i svajho narodu i ũmiełaści žyč z svaimi susiedziami.

Bielarusy ũ Varšavie

Sprava arhanizavaŭnia Bielu- saŭ u Varšavie za apošnich 20 hod pierachodziła roznyja stupieni. U paru likvidacyi polska-balšavickaj vajny isnavaŭ tut i pracavaŭ Biel- aruski Nacyjanalny Kamitet, jaki mieŭ charakter i bielaruskaha dy- plomatyčnaha pradstaŭnicтва. Ka- mitet hety zlikvidavaŭsia pa skan- čeŭni vajny i bielaruskaha arha- nizacyjnaha žyćcia nia bylo tut praz hadoŭ 15 (piatnaccač). Za

hety čas u Varšavu pačala naply- vač bielaruskaja chvala zusim in- šaha charakteru i skladu: moładž studenckaja, ramiešniki i niekva- lifikavanyja rabotniki. U mieru ũzrostu ličby Bielu-saŭ u Varša- vie pačala ũsio vastrej adčuvacca patreba svajej nacyjanalnej arha- nizacyi. Na niaščaście, vypała he- ta na paru, kali mnoha-mnoha ar- hanizacyjaŭ bielaruskich u hrani- cach polskaha haspadarstva zami-

рапа нienaturalнаju śmierciu (hod 1936). U takich časach ciażka dumac ab sarhanizavaŋni čahości novaha. Adnak varšaŋskija Bielarusy ruk nie apuskali. Starajučysia dabicca svaje rodnaje arhanizacyi abyjšli ūsie urady, vykarystali ūsie zakonom pradbačanyja mahčy-mašci. I kali mima ūsiaho hetaha da mety nie dajšli, dyk z čystym sumleńniem mohuć skazać, što heta vina nia ich. Dla zachavańnia poŋnašci abraza, treba ūspomnić, što ū hetu paru starańniaŭ ab bielaruskuju arhanizacyju ū Varšavie pamior adzin z najčyńniejšych tutejšych Bielarusau, advokat Adam Byčkoŋski! —

Pieršaja niaŭdača adnak Bielarusau varšaŋskich nie złamała: nie dastaŭšy dazvołu na arhanizacyju zvyčajnuju (statutovuju), pačali starańni ab h. zv. arhanizacyju uproščanuju z abšaram dziejnašci tolki da miežaŭ Varšavy. Hetym razam dazvoł urešcie dastali i 6-ha lutaha 1938 h. adbyŭsia arhanizacyjny schod novazakładana „Bielaruskaha Aśvietnaha Tavarystva ū Varšavie“

12 sakavika sioleta adbyŭsia 1-šy hadavy spravazdačy schod hetaha T-va, z spravazdačy ūradu katoraha daviedvajemsia, što jano za hod sarhanizavała čatyry bolšyja imprezy charakteru kulturna-nacyjanalnaha (u hetym koncert M. Zabejdy-Sumickaha, aŭtorski viečar M. Tanka) i 29 viečarynki-subotniki charakteru tavaryska-aśvietnaha, padčas jakich čytalisia papularnyja referaty na temy ahulna-aśvietnyja i bielarusaznaŭčyja. U ażyŭlenaj diskusii nad spravazdačaj uradu i revizyjnaj komisii vyjavilasja, z ja-

Litowiec francuzkim paetam

Niaredka byvaje, što ludzi pryvykajuć da čužoj movy, nacyjanal-našci i kultury, žyvjajuca z imi, jak z rodnymi, dla ich i pry pomačy ich pracujuć i tvorać. Bielarus Ad. Mickievič pisaŭ papolsku, Žyd Z. Biadula pisaŭ i piša pabielarusku, Litowiec O. V. Mišaš pisaŭ pafrancusku.

O. V. Mišašradziŭsia ū 1877 h., u Bielarusi, u dvary čareja, Mahiloŭskaj huberni.

U 1889 h. prybyŭ u Paryž. Tut vučyŭsia ū vadnym z licejaŭ.

Pa śmierci bački atrymaŭ bahataje nasledztva. Mnoha pada-rožničaŭ i pisaŭ pafrancusku. U apošnich hadoch pierad vajnoj byŭ šyroka viedamy, jak francuzki paet i pišmieŋnik.

Z vybucham vajny, u 1916 h.

kimi trudnašciami ūłady T-va musili pačynać i viešci pracu. Asablivaž dajecca ūznaki toje, što T-va nia moža ūzdabycca na adpaviednaje pamieškańnie. Spadziavajmasia adnak, što i heta pieraškoda supolnymi siłami budzie pieramožana. Novavybranyja ūłady T-va na nastupny hod pradstaŭlajuca hetak: **Ūrad:** staršynia (paŭtorna vybrany aklamacyjami)—hram. Jazep Hapanovič, vice-staršynia — Dr. M. Orsa (paŭtorna), sekretar—P. Łastaŭka (paŭtorna), skarbnik—M. Vituška, siabry ūradu: Turakievičanka i Bakun; u **Revizyjnuju Komisiju:** Rahula, D. Karkozianka, Šlachtun, kandydaty: Filon i Hobryk; u **Tavaryski Sud:** čatyрка, Łatyšonak i Brachun.

Na zakančeńnie treba adznačyć, što ahulny nastroj pamiž siabrami T-va ūdały. *Nie-varšaŋski*

Mišaš, jak rasiejski hramadzianin, byŭ zabrany ū rasiejskuju armiju i naznačany redaktaram dyplomatyčnych viestak u Francyi.

U hetym časie zapaznaŭsia z Litoŭcami i samaaznačyŭsia, jak Litowiec. U 1919 h. Mišaš pryjmaŭ učašcie ū mirnaj konferencyi, jak sekretar litoŭskaj delehacyi. Pašla byŭ litoŭskim paslom u Francyi, spaŭniajučy hetyja abaviazki da 1925 h. Ad hetaha času da 1939h. byŭ daradčykom litoŭskaha pasolstva ū Francyi. 1.III.39 h. pakinuŭ pracu ū dyplomacyi. Apošnim časam žyŭ u Fonteneblo ū tej-ža Francyi, dzie i pamior 2.III.39.

Pisać nie pierastavaŭ aŭ da śmierci. Pakinuŭ: zborniki paezii „Siem adzinotaŭ“, „Padhatoŭka da lubovi“, „Simfonii“, „misteryi—„Mihuel Manara“ i „Mefizabet“, a tak-ža pracy z haliny movaznaŭstva i relihii—„Ars magna“, „Iberyjskaje pachodžańnie Žydoŭskaha narodu“ i „Adčytanaja Apokalipsa.“

Šmat papracavaŭ dla dabra litoŭskaha narodu ū dyplomacyi, a tak-ža ū halinie abznajomleńnia Francyi z litoŭskaj kulturaj. Nia-dziva, što litoŭskaja presa šyroka apisvaje pracu Mišaša i vysoka jaje aceŋvaje.

Usia francuzkaja presa, asabliva litaraturnyja žurnaly, pryšviacili jamu doŭhija pašmierotnyja artykuly z acenkaj jaho pracy.

Pachavany ū Paryży. Pachoviny adbylisia z litoŭskim paslom Klimasam na čale. Byli pradstaŭniki francuzkich i litoŭskich pišmieŋnikaŭ.

Usie pramoŭcy adciemili Mišaša, jak vydatnaha diplomata, paeta-pišmieŋnika i jak vysoka kulturnaha čalavieka. **A. S—ki**

АД. СТАНКЕВИЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА ¹⁰⁾ І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту-Беларусі: 988/9—1938/9)

Падзелу Цэрквы даканаў у палавіне XI ст. патрыях цараградзкі Міхал Керулары. Фармальна стаўся гэты сумны факт 16 ліпня 1054 г., калі папскія паслы з патрыярхам адступнікам і бунтаром ня могучы дагаварыцца аб'явілі яму папскую анафему, кладучы яе публічна на аўтары ў саборы сьв. Софії ў Царградзе.

Разьдзел гэты Цела Хрыстовага — Цэрквы быў на жаль трывалы і з бегам часу пусьціў глыбокія карэньні прадусім у Візантыі, а ў скорым часе дакаціўся так-жа і да недалёкіх ад

сябе зямель усходня-славянскіх агулам, а ў іх ліку і да зямель беларускіх.

Імпэратары Візантыйскія скарысталі з гэтага разьдзелу, падтрымлівалі яго, лёгка выкарыставаючы адарваную ад роднага цэнтру-Рыму грэцкую цэркву для палітычных сваіх мэтаў.

Але, ня глядзячы на гэты зрыў еднасьці царкоўнай у пал. XI ст. праз Візантыю, еднасьць гэта на Русі агулам, а так-жа і на землях беларускіх яшчэ даволі доўга трывала. Гісторыкі даказваюць, што беларуская Цэрква яшчэ была ў еднасьці з Рымам аж да пач. XII ст.

І сапраўды. Вось пасланцы папы Лявона IX, кінуўшы анафему на патрыярха-адступніка Керулара ў Царградзе, варочаліся праз Кіеў, дзе былі гасьцінна прыманья, і з Кіева, на жаданьне Візантыйскага імпэратара, выслалі яму копію гэнай анафемы. З гэтага ясна, што тагочасны

Trahedyja Čechasławaččyny i zaniaćcie Niamieččynaj Kłajpedy

Pad naciskam Niamieččyny razvaliłasja federacyjnaja Čechasławaččyna — respublika Čechaŭ. Słavakaŭ i Ukraıncaŭ. Pad naciskam i Litva „addała“ Niamieččynie Kłajpedu. Razvał čechasłavackaj respubliky i „pieradača“ Litvoj Niamieččynie Kłajpedy adbyłosja hetak:

Kaniec Čechasławaččyny. 14 sakavika siol. adbyłasja ŭ Berlinie narada miž kancleram Niamieččyny Hitleram i niamieckim ministram zahrańničnych spraŭ Ribentropam z adnaho boku i prezidentam Čechasławaččyny Hacham i čechasłavackim ministram zahrańničnych spraŭ Chvalkoŭskim — z druhoha. Hitler sam havaryŭ paŭtary hadziny. Abodva ministry byli tolki ŭviedkami hetaj hutarki. Hitler dakazyvaŭ, što niama vychadu Čechasławaččynie i žadaŭ, kab Hacha biezakładna addaŭ jaje pad apieku Niamieččyny. Pry hetym, jak padajuć anhielskija hazety, Hitler zajaviŭ, što kali Čechasławaččyna nie paddasca dabravolna, dyk niamieckaje vojska pojdzie ŭ Čechiju i siłaj złomić supraciuleńnie. Pašla hetaj narady, Hacha, telefanična parazumieŭšysia z čechasłavackim uradam u Prazie, zhadziŭsia addać Čechiju i Moraviju pad pratektarat Niamieččyny i padpisaŭ z Hitleram dahavor, jakim prezident Hacha addaje Čechiju pad apieku kanclera Hitlera, a kancler Hitler zabaviazvaŭsja z abiazvaŭčv Česka mu narodu svabodnaje nacyjanalnaj razvićcio. Pašla zaklučeńnia hetaha „dahavoru,“ 15 sakavika

niamieckaje vojska, biez spraciuleńnia čechasłavackaj armii, zaniało Čechiju i Moraviju.

Dekret ab praŭnym pałažeńni Čechii i Moravii. 16 sakavika kancler Hitler vydaŭ dekret, jakim ustanaułaje praŭnaje pałažeńnie Českaha narodu ŭ hranicach vialikaj Niamieččyny, u skład katoraj uvachodzić Čechija i Moravija. U hetym dekrecie skazana:

Art. 1. Zaniatyja ŭ sakaviku niamieckim vojskam pravincykališniaj Čechasławaččyny dałučajucca da vialikaj Niamieččyny i ŭvachodzić jak pratektarat Čechii i Moravii pad jaje apieku.

3. Pratektarat Čechii i Moravii jość aŭtanamičny i kirujecca sam saboj.

5. Kancler naznačaje niamieckaha pratektara ŭ Čechii i Moravii, jaki budzie hvarantam pravou Niamieččyny.

6. Niamieččyna abymaje zahrańničnyja sprawy pratektaratu.

7. Niamieččyna daje pratektaratu vajskovuju apieku, dziela hetaha trymaje ŭ pratektaracie svajo vojska i robić zbrojnyja ŭkrapleńni.

8. Niamieččyna мае biezpasredny nadzor nad spravami kamunikacyi, pošty, telehrafu i radyja.

9. Pratektarat naležvć da mytnaha abšaru Niamieččyny.

11. Niamieččyna moža vydać praŭnyja pastanovy, jakija buduć abaviazvać pratektarat, a takža pierajmać niekatoryja haliny administracyi.

12. Zakony, jakija ciapier abaviazujuć u Čechii i Moravii, jość

pravamocnymi, kali nie žjaŭlajucca supiarečnymi z apiekaj Niamieččyny.

Z hetaha vidać, što ŭsia palityčnaja ŭlada ŭ pratektaracie Čechii i Moravii naležvć Niamieččynie. Čecham astajecca tolki sprava razvićcia svajej nacyjanalnaj kultury i ŭ parazumieńni z Niamieččynaj haspaďarčaŭ kiraŭnicтва ŭ svaim krai.

Niezaležnaja Słavacyja pad apiekaj Niamieččyny. Słavacki aŭtanamičny sojm padčas trahedyi Čechasłavackaje federacyjnaj respubliky abvieściŭ Słavacyju niezaležnaj dziaŭžavaj. Ale niamieckaje vojska 15.III zajmajuć Čechiju pajišlo i ŭ Słavacyju. Tady 16.III. słavacki ŭrad žviarnuŭsia da kanclera Hitlera z prošbaj, kab jon uziaŭ Słavacyju pad svaju apieku. Hitler zhadziŭsia i miž Słavacyjaj i Niamieččynaj zaklučany hetki dahavor:

1. Niamieččyna abymaje apieku nad palityčnaj niezaležnaścij Słavacyi i cełaścij jaje terytoryi.

2. Dziela z abiazvaŭčv Niamieččyna мае prava ŭ abaznačanej pałasie ŭ Słavacyi trymać svajo vojska i robić tam vajennyja ŭkrapleńni.

3. Słavacki ŭrad budzie arhanizavać svajo vojska ŭ parazumleńni z Niamieččynaj.

4. Słavacki ŭrad budzie viaści svaju zahrańničnuju palityku zaŭsiody ŭ parazumleńni z Niamieččynaj.

5. Hety dahavor abaviazvaje abiedzvie starany praz 25 hadoŭ.

Pavodle hetaha dahavoru Słavaki majuć bolšyja pravy za Če-

Кіеўскі мітрапаліт Гіляры аставаўся яшчэ і да лей у еднасьці з Рымам, а тымбольш была ў гэтай еднасьці залежная ад кіеўскай мітраполіі цэрква беларуская.

Наступныя мітрапаліты кіеўскія: Юры, Іван, Яфрэм і Мікалай (1068—1105), ня глядзячы на тое, што былі самі Грэкамі і назначаны патрыархам цараградскім адступнікам, не пашыралі яшчэ разьдзелу, бо ў гэтым самым часе кіеўскія вялікія князі, як Ізяслаў Яраславіч і Усевалад Ізяславіч, былі ў прыязных адносінах з Апостальскай Сталіцай.

Ізяслаў Яраславіч у 1075 г. пасылае да папы Рыгора VII свайго сына і праз гэтага-ж сына сваё княства аддае ў апеку папе.

Узноў-жа Усевалад Ізяславіч, калі папа Урбан II у 1091 г. мошчы сьвятога Мікалая загадаў перанесьці з грэцкага гораду Міры-Лікій-

скія ў горад італійскі Бары, устанавіў на памяць гэтых пераносінаў сьвята і данёс аб гэтым праз адумысловае пасольства ў Кіеў, — разам з мітрапалітам Яфрэмам прызнаў гэтае сьвята і завёў на ўсей Русі, а ў тым ліку і на землях беларускіх. Сталася-ж гэта тады, калі патрыарх царградскі дэкрэт папскі аб гэным сьвяце адкінуў.

І так Цэрква беларуская, належачая да кіеўскай мітраполіі, ад пачатку свайго існаваньня — ст. IX—X і да XII, гэта знача праз гадоў якіх сто, была ў еднасьці з Рымам.

Стагодзьдзе XII, XIII, XIV і першая палавіна ст. XV—гэта час разьяднаньня беларускай цэрквы з Рымам. Праўда, і ў гэтым часе не бракавала асоб і фактаў, якія сьведчаць, што вялікая справа царкоўнай еднасьці цалком не замёрла, а ўсьцяж жыла ў Беларусі, каб у ад-

chaŭ. Славцыя мае падпарадкаванай Няміеціны свая армію, мае ў залежнасці ад няміецкай палітыкі свая дыпламатыю, мае зато́е шырэjšыя за Чэхаў правы ўнутранай палітыцы.

Трагічнае палажэнне Карпакі Украіны. Аўтанамічны сойм Карпакі Украіны на першым сваім сабраўні, падчас трагедыі Чэхаславацкай федэрацыйнай рэспублікі, 15 сакавіка сіол. абвясціў незалежнасць Карпакі Украіны і выдаў адозву да народа, jakoj zakлікaў да абароны сваёй дзяржаўнасці Тымчасам Вурыя патрабавала ультыматыўна ад упадаючай Чэхаславацкай федэрацыйнай рэспублікі, у jakuju ўвачодзіла Карпакі Украіны, каб чэхаславацкі ўрад перадаў Карпакі Украіну пад уладу Вурыі. Няміеціны самастойнасці Карпакі Украіны не прызнала і ніjakaj апіеці над joj не прыняла. 16.III. вугарскае војска пачало займаць тэрыторыю Карпакі Украіны. Чэхаславацкае војска супроць вугарскай арміі, тaksama, jak і проціў няміецкай, ніjakaha справіўленія не пражавіла. Вystупілі проціў вугарскага војска толкі ўкраінскія „січавікі“, jakія слаба азброеныя і належна не зарганізаваныя гіероіска змагаліся праз некалькі дзён з рэгулярнай вугарскай арміяй. Зразумела, што ўкраінскія „січавікі“ не маглi перамагчы добра азброенай вугарскай арміі і іх Вугарцы разбілі. Урад Карпакі Украіны вымісраваў заганіцу Карпакі Украіны занята Вурыяй і бяз ніjakіх асобных правоў даўчана да тэрыторыі hetaj дзяржавы. Прем'ер Карпакі Украіны ks.

Валошын публічна выжавіў, што Няміеціны Карпакі Украіны *baniebna abmanula*.

Адраванне ад Литвы Кляпеды. Пасла апанаванія Чэхіяй і Славцыяй, Няміеціны бiezакладна пасіахнула на Кляпедзкі kraj, jakі mieў аўтаномію ў храініцах Літоўскай рэспублікі. Няміецкі ўрад 21 сакавіка сіол. патрабававу ультыматыўна ад ураду Литвы, каб бiezакладна addaў Няміеціны дэбраволна Кляпедзкі kraj. У hetым дамaгaнні няміецкі ўрад паставіў варунак: kali літоўскі ўрад згодзіцца на перадачу Няміеціны Кляпеды дэбраволна, шлахам двустароннага дагавору, дык няміецкі ўрад прызнае ў кляпедзкім порціе Литві шырокія hasпaдарчыя правы, а kali справіцца—Няміеціны вырашыць hetу справу аднастаронна, пры hetым адзначыў, што треба справу вырашаць вiелмі skора і паводле няміецкай прапозыцыі, бо jнакш Няміеціны пойдзе на Литву вaјnoj.

Зразумела, што Литва не магла вававач з Няміецінай і прыняла ультыматум, — адступіла Кляпедзкі kraj Няміеціны на паставіе „дэбраволнага“ дагавору.

Дагавор Литвы з Няміецінай. Літоўскае делегаванне, на чале з міністрам заганічных спраў Урбшым, пажечала ў Няміеціны і там 22 сакавіка падпісала з няміецкім урадам дагавор, у jakім skазана:

1. Кляпедзкі kraj 22 сакавіка 1939 г. даўчавецца да Няміеціны.

2. У Кляпедзіе вызначавецца вольнае паласа для Литвы дзеля jае hasпaдарчых патрабаў.

3. Дзеля добраsusiedzкага сужыцця Няміеціны з Литвой абедзве дзяржавы забавіаваўца не карыстацца супроць сябе ўзаемна сілаі, а tak-жа не памaгаць вонкавай сіле, skіраванай проціў аднаго з кантрагентаў (падпісаных дагавор дзяржаў).

Паводле hetaha дагавору hasпaдарчыя патрэбы Литвы ў Кляпедзіе забавіапячаны hetак:

Кіраўніцтва Кляпедзкім портам addaе літоўскаму марскому таварыству ў areнду на 99 hadoў порт з усімі ўстроіствамі, абшарамі зямлі і вaды, у вустарчавым разміеры.

Дзеля таго, што літоўскі ўрад шмаг разбудававу кляпедзкі порт areнднага аплату ўважавецца ўжо сплачанаі. Мытныя аплаты забірае літоўскае морскае таварыства.

Словам, Литва мае ў Кляпедзіе вольны доступ да мора бяз ніjakaj аплату на 99 hadoў.

З hetaha дагавору вiдаць, што Няміеціны, даўчы skакія-takія hasпaдарчыя правы Литві ў Кляпедзіе, запеўніла сабе палітычную неутральнасць Литвы.

Hitler у Кляпедзіе. Няміецкае војска ўжо заніаło Кляпедзкі kraj. Адвiдаў Кляпеду і сам Hitler, dzie вystupaў з прамоваі і дзiакаву тамашнім Ніемцам за іхнію няміецкую рабoту.



Da ŭ ž n i k i l Cas прыстаць падпіску на „CHRYSЦИJANSKIJU DUMKU!“ Паспіашыце, бо спынім газету! Hрошы прыслаць найлепш „прэказем розрахунковым“. Numar našaha konta 63.

паведным часе ўзноў ускрэснуць.

Як знак гэнaга хрысьціянскага адзінства ў Беларусаву Усходняй і Зах. Цэрквы, зьяўляюцца супольныя ў праваслаўных і каталікоў сьвятыя: Кірыл і Мяфод, Ольга, сьв. сьв. мучанікі Тодар і Іван, Уладзімер Вялікі, Барыс і Глеб, Антоні Пячэрскі, Хвядос Пячэрскі, Афрасіньня (Прузына) і Параскевія (Параска) Полацкія, Кірыл Тураўскі.

Паасобных падобных фактаў, гаворачых аб некаторай яшчэ ў гэным часе лучнасці на беларускіх землях з Рымам, можна прытачыць і шмаг больш, але гэта ўсё было-б цалком лішнім, бо гэта ўсё належа да выняткаў у беларускай цэркве, бо цэрква гэтая, як цэласць, у еднасці з Апостальскай Сталіцай, у ст. XII, XIII, XIV і ў палавіне ст. XV ужо ня была.

Цікава тут адзначыць, што час еднасці

беларускай цэрквы з Рымам роўна прыпадае на першы пэрыяд беларускай гісторыі, kali нараджалася яшчэ беларуская народнасць і kali яе палітычная самастойнасць у асобе Полаччыны, асабліва за часаву слаўнага Усеслава (1044—1101), была дайшоўшы да высокага развіцця.

(Літаратура: Власов фон Вальденберг — Історія Рассіі; Т. Коструба — Католицка правіўрність Володимира Вел., Київський Митрополит Іван (ок. 1007—ок. 1020), Генеза Українського церковного права, Митрополит Іляріон (1051), Олексій Болгарин, Київський Митрополит (1021 — ?), Перша автокефалія української Церкви («Нова Зоря», 1938 г., № №: 63, 65, 69, 71, 75, 79); Кs. Edw. Likowski — Historya Unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim, Poznań, 1875 і — Unia Brzeska (1596), Poznań, 1896.)

Eŭrapejskija vialikadziaržavy i Zł. Št. Ameryki pratestujuć

Zaniaćcie Niamieččynaj Čechii vyklikała ŭ Eŭropie i Amerycy vialikaje abureńnie. Francyja, Anhlia i Zł. Št. Paŭnočn. Ameryki padali niamieckamu ūradu pratestacyjnaja noty, u jakich zajaŭlajuć, što dałučeńnia Čechii i Moravii da Niamieččyny nie pryznajuć i ŭvažajuć hetaje dałučeńnie za akt, jakim niamiecki ūrad złamaŭ mižnarodny dahavor. U suviazi z hetym u Zł. Št. Ameryki suproč Niamieččyny zaviedzieny haspadarčyja represii — na ūsie niamieckija tavary padniata na 25 prac. mytnaja aplata. Francyja i Anhlia, u adkaz na pastupak Niamieččyny, uzmahli svaje zbrajeńni i bolš ażyvili dyplomatyčnuju dziejnaść suproč niamieckaj polityki ŭ Eŭropie i druhich časćcinach śvietu.

SSSR tak-ža pratestuje. Saviecki ūrad u svajej protestacyjnaj noty, padanaŭ niamieckamu ūradu, zajaŭlaje, što Čechaslavacčyna była dziaržavaj uparadkavanaj, viala mirnuju polityku i była niezaležnaj u svajej dziejnaści. Hacha, jak prezident dziaržavy, niamieŭ prava adrakacca niezaležnaści — jaho pastupak supiarečny z kanstytucyjaj i dzieła hetaha nia maje zakonnaj padstavy. Hety pastupak narušaje prava samaaznačeńnia narodaŭ i zjaŭlajecca pahrozaj miru. Žmieny ŭ Słavacyi praviedzieny taksama prociŭ voli narodu. Aprača hetaha, Niamieččyna zhadziłaŭsia na hruby napad Vuh-

Kamintern — Žjezd Kamunistyčnaj Partyi S. S. S. R.

U paŭlinie sakavika sioleta adbyŭsia ŭ Maskvie čarhovy 18-ty žjezd Kamunistyčnaj Partyi SSSR. Hety žjezd zaviaršyŭ centralizacyju Partyi i jaje ūsierasiejskaj samadziaržaŭnaj ūlady ŭ SSSR.

Dasiulešni paradak usiesajuznych žjezdaŭ Kamunistyčnaj Partyi byŭ taki: kamunistyčnaja partyja nacyjanalnych respublik (BSSR, USSR i inš) vysylali na žjezd svajich delehataŭ, jak predstaŭnikoŭ aŭtanamičnych partyjaŭ. Hety — 18 ty žjezd vyjaviŭ, što centralnaja ūlady Kamunistyčnaj Partyi SSSR aŭtanomiju nacyjanalnych partyjaŭ skasavali, bo na ūsiesajuzny žjezd byli paklikany delehatory biezpasredna z oblaščiaŭ nacyjanalnych respublikaŭ.

Takim čynam, rola paasobnych

ryi na Karpackuju Ukrainu, što zjaŭlajecca hvaŭtam nad elementarnymi pravami nasialeńnia taho kraju. Hetyja pastupki niamieckaha ūradu niazhodnyja z pravam i spraviadlivaścij. Niamieččyna vyklikała niebiašpieku dla miru ŭ Eŭropie i celym śviecie.

Pašla hetych pratestaŭ, adravańnie ad Litvy Kłajpedzkaha kraju i pryłučeńnie jaho da Niamieččyny jašče bolejš ūzmocniła suproč niamieckija nastroi ŭ pratestujučych dziaržavach, a tak-ža ŭ inšych, što nia jduć poruč z niamieckaj politykaj. Mižnarodnyja suadnosiny ŭ suviazi z hetym asiahnuli ciapier najbolšaha napružańnia i pahražajuć vajnoj. Słounych i pišmiennych pratestaŭ adnak Niamieččyna nia sluchaje.

nacyjanalnych kamunistyčnych partyjaŭ, u hetym i bielaruskaj kam. partyi, zviałasia na ništo. — U succelnaj imperyi SSSR — succelnaja Kamunistyčnaja Partyja, adno kiraŭnictva i niepadzielnaja centralnaja ūlada.

Na žjezdzie Kam. Partyi Stalin skazaŭ pramovu, u jakoj adznačyŭ, što SSSR musić žyć u zhodzie z usimi susiedziami, a tak-ža miralubna z Niamieččynaj. Stalin čvierdziŭ, što niekatoryja zachodnia-eŭrapejskija dziaržavy chacieli pasvareć SSSR z Niamieččynaj dy pastavić Niamieččynu prociŭ SSSR, kab hetym nia dać Niemcam zamorskich kolonijaŭ. Ale Niemcy hetych padšepaŭ nia sluchajuć. Stalin nia vieryć, što Niamieččyna choča razvalić SSSR padymajučy klič samaaznačeńnia narodaŭ.

Z hetaha vidać, što Stalin ciapier nia žbirajecca rabić suśvietnaj revalucyi..

Na žjezdzie byŭ pračytany referat ab dziejnaści Kaminternu. Referat čytaŭ vydatny rasiejski kamunistyčny dziejač Manuilski. Ščvierdziŭ jon, što Kamintern całkom padparadkavany voli „vialikaha“ i „hienijalnaha“ Stalina.

Kamintern, jak viedajem, paŭstaŭ u sakaviku 1919 h. Pierajšoŭ vialikuju i cikavuju evalucyju: špiarša rabiŭ suśvietnuju kamunistyčnuju revalucyju i zmahaŭsia z demakracyjaj, pašla imknušsia da supracouńnictva z demakracyjaj i zaklikaŭ usich u „narodny front“, a ciapier staŭsia vyrazna orhanam „hienijalnaha“ Stalina.

J. Dudar

Dr. Jadviha i Stanislaŭ Hrynkievičy

4)

Ahulnyja zaciemki ab razvoi dziciaci

Vaha. Radziščasiesia dzicia vażyć 7 abo 7 z paŭlavinaj funtaŭ, daŭžyni maje kala 50 cm. Skura ŭ jaho jasna-rožavaha koleru, elastyčnaja, dobra naciahnutaja, ciela davoli kłustaje. Dzicia żyva ruchajacca i hołasna kryčyć. U praciahu pieršaha tydnia vaha ŭ jaho krychu mienšaje. Ad druhaha tydnia da kancia 6-ci miesiacaŭ dzicia prybyvaje $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ funta na tydzień. Dzieła hetaha dzicia pry kancy 5-ci miesiacaŭ vażyć bolš mienš 14 funtaŭ, a pad kaniec 1-ha hodu žyćcia 21 funt.

Muskuły (ciablicy). Muskuły novarodžanaha nadta słaba razvityja. Dzicia nia moža siadzieć, trymać prosta haloŭki. U kancy II-ha miesiaca j na pačatku III-ha dzicia prabuje padymać haloŭku, a ŭ kancy III-ha ŭžo zusim jaje dobra trymaje. U siomym abo vošmym miesiacy pačynaje siadzieć i zambulacca cackami. Ad hetaje pary choča stanavicca na nožki, čaplajučysia ručkami za ložka, stoł, pačy-

naje počać, a skončyŭšy 14 miesiacaŭ užo dobra staić samo i nat imkniecca zrabić 1—2 kroki. U 15-16 miesiacy dobra pavinna chadzić i biehać.

Nadta słaba prymušać dziciej, kab jany zachutka siadzieli abo stajali. Kali dzicia zdarovaje, maje mocnyja kości i ciahlicy, dyk biez zaachvočyvańnia budzie heta rabić. Z dziciom, jakoje jašče pry kancy I-ha hodu nia chodzić, treba žviarnicca da lekara.

Orhany pačućcia. Novarodžany nie ŭjaŭlaje sabie tych pradmietaŭ, jakija bačyć, chacia vočki jahonyja nadta ŭražlivyja na światło. Dzieła hetaha nia možna dapaścić, kab słonka, abo mocnaja lampa sviaciła jamu prosta ŭ vočy. Nie aznačaje heta, što treba dzicia trymać papociemku. Orhan sluchuvaha — nadta ŭražlivy na homan, kryk. Treba zvažać, kab dzicia mieła patrebnuju jamu cišyniu. Ad 6—8 tydniaŭ dzicia ŭjaŭlaje pakrysie pradmiety navokał siabie, a trochmiesiačnaje ciešycca, hledziačy na maciaru, 4—5 miesiačnaje paznaje blizkija jamu asoby, jakija jaho dahladajuć, i paznaje adnačasna ludziej čužych.



21-ja ūhodki abvieščanńia Niezaležnaści Bielarusi. 25.III.39, u 21-ja ūhodki abvieščanńia Niezaležnaści Bielarusi, Bielaruski Studencki Sajuz u Vilni mieŭ s-organizavać specyjalnuju akademiju dzieła ūšanovańnia hadaŭščyny najvialikšaha bielaruskaha Aktu 25.III.1918. U suviazi z hetym była padana prošba ū spraviu da zvołu da universyteckich ūladaŭ, katoryja adnak z pryčyny feryjaŭ dali adkaz admoŭny.

Sud nad „Bieł. Krynicaj“. 21 sakavika Vilenski Apelacyjny Sud razhladaŭ spravu „Bieł. Krynicy“ i jaje redaktara A. Dasiukieviča. Jak viedama, Akružny Sud zasudziŭ Dasiukieviča na 6 miesiacaŭ astrohu z ustrymańniem kary na 2 hady, a vydaviectva „Bieł. Krynicy“ spyniŭ. Apelacyjny Sud prysud pieršaje instancyi — Akružnaha Sudu — pačvierdziŭ.

10-cihodździe «šlachu Moładzi». U sakaviku sioleta minula 10 hadoŭ vydaviectva bielaruskaha časapisu moładzi — „šlach Moładzi“. Z hetaj nahody (10-cihodździa) čarhovy № 6 (148) „šlachu Moładzi“ vyjšaŭ pabolšany z cennym i cikavym źmiestam. Praca „šl. Moł.“ za hetyja 10 hod byla ciažkaja, ale plodnaja i karysnaja. Z nahody jubileju žadajem vydaviectvu i redakcyi „šlachu Moładzi“ dalejšaj vytryvaŭtaj i plodnaj pracy.

Ahulny schod T-va „Bielaruskaje Katalickaje Vydaviectva“. 13 h. m. adbyŭsia ū Vilni ahulny hadavy schod T-va „Bielaruskaje Katalickaje Vydaviectva“. Pašla spravazdačy ūradu z dziejnaści za minuly hod vybrany novyja ūłady Tavarystva na 1939 h. na čale z mgr. J. Šutovičam. Dasiulešniamu staršyni hetaje arhanizacyi, ks. Ad. Stankieviču, a tak-ža siabru inž. A. Klimoviču, za ich achviarnuju prazu ahulny schod pastanaviŭ vyslać padziaku.

Viečar bielaruskaje litaratury. 10.III siol. u pamieškańni Navukova-Došledčaha Instytutu ūschodniaje Eŭropy ū Vilni adbyŭsia viečar bielaruskaje litaratury, padčas jakoha referaty ab bielaruskaj litaratury čytali: dyr. A. Łuckievič i mgr. Chv. Iljaševiš, a Maksim Tank pracytaŭ niekalki tvoraŭ svaich, Mašary, Arsieńnievaj, Iljaševiča, Vasilka i inš.

Ks. J. Hermanovič vyjechaŭ u Charbin. Daviedvajemsia, što viedamy bielaruski pišmieńnik ks. J. Hermanovič (Vincuk Advažny), jaki sioleta prabyvaŭ u Rymie, vyjechaŭ adtul praz Marsyliju (17.III) na Daloki ūschod u m. Charbin (Mandžuryja), dzie pracuje bielaruskaja misija pad kiraŭnictwam J. E. a. F. Abrantoviča.

Rekalekcyi dla Bielarusau Katalikoŭ u Vilni adbylisia sioleta 23, 24 i 25 sakavika ū kaściele św. Mikałaja. Kiravaŭ imi małady bielaruski duchoŭnik a. Šnip.

Lekcyi ū BSS. 11 h. m. u Biel. Stud. Sajuzie ū Vilni stud. V. Papeucevič pracytaŭ cikavy referat ab slaŭnym bielaruskim Statucie Vialikaha Kniaźstva Litoŭskaha.

Kurs bielarusaviedy, viedziny Biel. Stud. T-vam Pryjacielaŭ Bielarusaviedy ū Vilenskim Uniwersytecie, z pryčyny Vialikodnych studenckich feryjaŭ budzie na adzin miesiac pierarvany, a pašla adbyvacca budzie dalejšy jaho ciah.

Bielaruskija vialikodnyja paštoŭki. Dziakujučy starańniem bielaruskich žančyn u Vilni, hetymi dniami vyjšli z druku 4 novyja bielaruskija vialikodnyja paštovyja kartki (pisulki). Na pisulkach hetych u roznych kolerach nadrukavany ūzory bielaruskich pajasoŭ, a taksama bielaruskija pisanki (razmalavanyja vialikodnyja jaječki z bielaruskimi ūzorami). Pisulki wielmi strojnyja i zasluhoŭvajuć na jak najbolšaje pašyreńnie. Cana adnaje pisulki 20 hr. Haloŭny skład: Bielaruskaja Kniharnia „Pahonia“ — Vilnia, Zavalnaja 1.

Pamior A. Samujlonak. U Savieckaj Bielarusi pamior bielaruski paet Advard Samujlonak.

=====

Časta zdarajecca, što mnohiia našy padpišcyki nie atrymlivajuć, abo atrymlivajuć nieakuratna „Chr. Dumku.“ Voš-ža pokryŭdžanyja ū takich vypadkach ničaj składajuć na svajej počcie „reklamacyju.“

„Reklamacyja“ ničoha nie kaštuje i robicca hetak:

Nie atrymaŭ № . . . tut padać katory numar „Chr. Dumki“ i dać svoj adras. Bolš ničoha pišać niemožna.

=====

Razvoj movy. Šaści abo siami miesiačna je dzicia vydaje skoordynovanyja huki, na 8—9 miesiacy vyhavyvaje pieršyja slovy, jak *tata, mama*, a pad kaniec pieršaha hodu ūmieje ūžo niekalki sloŭ. Da kanca druhoha hodu moža vyhavyvavać skazy z dvuch abo troch sloŭ.

Razvoj zuboŭ. Pieršyja zuby dziciaci zavucca małačnymi. Ūsiech ich 20 štuk. Kali henya vypaduć, na ich miesca vyrastajuć *stałyja, u liku 32*. Dva piarednija zuby ū niźnij skivicy vyrastajuć u dziciaci pamiž 5—9 miesiacam. Pašla jašče 1—3 miesiacaŭ vyrezyvajuca 4 vierchnich. Ūsie małačnyja pavinny vyradzacca, kali dzicia kančaje 2 z paŭavinaj hady.

Byvaje, što dzicia ū paru vyrezyvańnia zuboŭ robicca nadta nervovaje, časta plača, nia choča jeści, maje bolšuju temperaturu, časami volnaści i niespakojny son. Nia možna ūsiech henych prajavaŭ vizać z zubami. Biazumoŭna, pry prarezyvańni zuboŭ dzieci bolš uražlivyja na roznyja chvaroby — zaŭsiody dzieci štučna kormlenyja bolš uražlivyja ad dziciej kormlenych hrudźmi.

Pieršyja stałyja zuby vyrastajuć kala 6-ha hodu žyćcia. Časta maciary nie paznajuć henych staŭlych zuboŭ, dumajučy, što heta jašče małačnyja, nia lečać ich, kali jany psujuca, a vryvajuć. Vryvajučy-ž zabirajuć raz na zaŭsiody ū dziciaci zuby, potrebnaja jamu na celaje žyćcio.

Ūsie stałyja zuby pavinny vyrezacca da 15 hodu žyćcia. Tolki najbolš kutnija, hetak zvanyja *zuby mudraści*, mohuć vyrašci pamiž 20—25 hodam.

Plač dziciaci. Plač — heta adziny sposab, jakim małoje dzicia apaviaščaje ab svaich zlybiadach i hory, svaich patrebach i chvarobie. Treba ūmieć adrožnić plač, vyklikany: 1) *hoładam*, 2) *chvorašciu*, 3) *bolem* 4) *zloščiu*.

Hałodnaje dzicia plača napalavinu sa zloščiu, u pieraryvach smokča palčyki. Pierastaje jano plačać, kali jaho nakarmić.

Prysutnašč *chvaroby* ū kiškach vyklikaje plač padobny, z toju tolki rožnicaju, što pašla karmleńnia plač na mament ścichaje, nieŭzabavam adnak dzicia znoŭ hołasna kryčyć.

Vostry bol vucha abo inšaha orhanu vyklikaje



Ab žyćci ũ našaj wioscy

Mardasy, Chacienčyckaj voľ., Vialejskaha pav. U našaj wioscy žyvie 50 siemjaŭ. Usie Bielarusy. Niadaŭna niekalki asob, z pryčyny žanimstva, pierajšto ũ katalictva. Rešta ũsie pravasłaŭnyja. Ludzi našyja nieašviečanyja. Mnohija adnak lubiać čytać hazety i knižki. Bielaruskaja hazeta ũ našaj wioscy — heta redkašć, trudna joj da nas pryjsci. Zatoje ũ nas jošć „Zvionzak Stšelecki“ i jaho „šwiatlica“. Ja taksama naležu ũ hetuju arhanizacyju, ale ũ sercy, dušy i rozumie — ja Bielarus. Usie inšyja siabry „Stšelca“ tak-ža Bielarusy.

Ciapier ab druhoj spravie.

Hadoŭ try tamu starastva zakryła naš supolny (troch susiednich wiosak) mahilnik, bo jon pierapoŭnieny. Sialanie žviarnulisia da miajscovaha abšarnika i pappasili, kab pazvoliŭ na jaho ziamli adkryć dla miajscovych žycharoŭ mahilnik. Najboľš prydatnaje miejsca na mahilnik u našaj vakolicy jošć ũlasnašćiaj hetaha abšarnika. Ale pan „dziedzic“ nie pazvoliŭ, bo nia choča — kazaŭ jon — kab Bielarusy „bubnieli“ na jaho ziamli. Pry hetym zajaviŭ — pierajdzicie ũ katalictva, dyk mahilnik na svajej ziamli adkryje. Sialanie na heta nie zhadzilisia i pačali zakładać mahilniki chto sabie — ũ svajej wioscy. Pakul pryšto pazvaleŭnie ad ũtady na adkryćcio mahilnika,

z našaj wioski chavali niabošćykaŭ na dalokich susiednich mahilnikach.

Heta ab niabošćyckach. Dalej niekalki sloŭ ab žyvych. Žyviecca našym ludziam ciažka. Sialanie biednyja, bo małaziamielnyja. Ludziej da pracy jošć, ale niama na čym rabić i zarabotkaŭ niama. Treba pravodzić ziamielnuju reformu, bo jnakš, dyk naviedama čaho i čakać. Treba taksama i ašviety dla našych ludziej, asabliva dla moładzi, bo jana nia viedaje, što rabić i ab čym pavažna dumać. Treba našaj moładzi rodnych hazet i knižak. D. V.

Sumny čas

Skarada, Vialejskaha pav. Z našaha kutka mała kali što pišacca ũ bielaruskich hazetach. Ale heta nia značyć, što tut bielaruskaha žyćcia niama. Našyja ludzi, asabliva moładz, achvotna čytajuć bielaruskija hazety, ale ich vypisać našym ludziam wielmi trudna. Moładz naša paŭpisvana ũ „Stšelcy“ i kab jana vypisvala bielaruskija hazety, dyk na jaje tam inakš pahladali. Ale našyja „stšelcy“ lubiać čytać bielaruskija hazety, bo jany Bielarusy i ũsiudy havorać pabielarusku. Polskich hazet u nas poŭna, ale moładz da ich nia chiniecca i dziela hetaha viečarami i ũ šviata hraje ũ karty na hrošy. Chłopcy, kidajcie hetuju pustatu — ihru ũ karty. Biarecieisia za hazety i knižki dy čytajcie ũ volny čas. Niama čaho ahladacca i bajacca, što niechta nia lubić našaj hazety abo knižki. Treba viedać, što hazeta i knižka pakazvaje darohu da lepšaha i švialejšaha žyćcia.

M — vič

Bielaruskaja relihijnaja piešnia ũ wioscy

Jankavičy, Hadučiskaj voľ. Bielarusy — kataliki nia ũsiudy majuć mahčymašć pijać bielaruskija relihijnaja piešni ũ kašćiele. Zatoje pijać pabielarusku ũ viaskovych chatach. Naša moładz, asabliva dziaŭčaty, navučylisia z knižacki „Uspamin z Kalvaryi“ bielaruskich relihijnajch piešniaŭ i ciapier u Vialikim pošćie žbirajuca viečarami i ahulna pijać hetyja piešni. A vychodzić u ich rodnaja piešnia, dyk prosta jak kapelija. Słuchajućy hety špieŭ našaj zdarovaj i pryhožaj moładzi, čalaviek zabyvajecca choć ũ hety čas ab ciažkim štodziennym hory.

Slava Tabie moładz za hety dobry prajaŭ. Zachovič

Katalicki ksiondz prociŭ bielaruskaj „Lavonichi“

Subotniki, Lidzkaha pav. Bielaruski nacyjanalny taniec „Lavonicha“ skromny i pryhožy. Bielarusy hety svoj taniec lubiać i tancujuć. Lubić „Lavonichu“ i našaja subotnickaja moładz. Nie palubiŭ u nas „Lavonichi“ tolki naš katalicki ksiondz. A vyjaviŭ jon heta ũ takich voš abstavinach.

U nas jošć arhanizacyja „katalickaj akcyi“, jakaja naładziła sioleta dla dziaŭčat kursy šyćcia i kroju. Dziaŭčaty hetaha kursu ũ volny čas tancavali „Lavonichu“ i z hetym tancam nie chavalisia i ad ksiandza. Nie padabalasia hetaja prastata i adkrytašć dziaŭčat našamu ksiandzu, jaki ũvažau patrebnym vystupić z svajoj pavahaj dušpastyra prociŭ bielaruskaj „La-

viskatlivy kryk i plač, jaki časta paŭtarajecca, pry hetym dzicia krucicca na ũsie storany, nadta niespakojnaje, pierabiraje nožkami, pryčiahvaje ich da trybuška, kryvić svoj tvaryk. Kali chvaroba zaciavajecca, abo nadta mocna adrazu schopić, dzicia plača cichieŭkim, byccam abniadžužyšym haľaskom, nia spyniajućyš, pakul nie zašnie. Son u jaho nadta tady niespakojny, chutka jano pračychajecca i pačynaje kryčać.

Hetak zvanyja *znaraviŭšyjasia* dzieci mohuć plačać i tady, kali chočuć. kab uziać ich z ložka na ruki i niaŭčyć, abo kab ich zabaŭlać, nasić na rukach, abo kali chočać dastać niejki pradmiet da hulni. Kali nia dać jamu (dziciaci) toho, što choča, pačynaje plačać ad złošći, plač tady budzie raptouŭny, niejki niašćyry, zlosny, dzicia kidajecca i bjecca nožkami i prucianieje.

Nie zaŭsiody treba paľochacca plačam dziciaci. Da niekatoraje hranicy jon nať patrebnaj, dziela toho, što pamanaje pieravaryć korm, a adnačasna lohkija macniejuć.

Ahuťam dzicia nakormlenaje, čysta vymytaje

i apranutaje, zdarovaje, nia majućy na sabie ničoha takoha, ci ũ pašćieli, što mahlo-b mulać jamu cieľa, nie pavinna plačać. Kali plač tryvaje daŭžej i nia maje charakteru „nervovaha“, „znaraviŭšahasia“, treba ahladzieć usieŭka, ci niama niejkaje pryčyny pavažniejšaje. Kali hetkaje pryčyny nia nojdziedzim, nie žviartajem uvahi na toje, što dzicia rabić. Inakš maci miecimie vialiki klopat z hadavaŭniem.

Kab advučyć ad plaču, pakiniem dzicia, kab jano vyplakałaš. Časta pieršy raz dzicia budzie plačać kala hadziny, a nat byvaje što 2 i 3 hadziny. Na druhi raz dzicia plakacimie ũžo mienš — 10—15 minut, — a ũ budućynie ũžo redka kali budzie biaz pryčyny plačać.

U dziciaci, jakoje plača, mohuć sabracca hazy ũ stravatraŭčym orhanie. Kali plač spynicca, treba dzicia padniać z ložka i patrymać prosta — hazy tady amal što nie zaŭsiody adychodziac. Dziaća zaraz-ža paklašći nazad da ložka, kab nia vyšla tak, što paturajuć jamu dziela jahonaha plaču.



PALITYČNYJA VIESTKI

Z Polšcy

Manifestacyja ũ Sojmie i Senacie prychnlaści da Litvy. Na apošnim pasiedžańni Sojmu, u suviazi z zaniaćciem Niamieččynaj Kłajpedy, u pasolskich pramovach była adznačana susiedzkaja prychnlaść adnosna Litoŭskaha narodu i Litoŭskaj respubliki. A ũ Senacie, kali razhladaŭsia polskalitoŭski handlovy dahavor, senatary taksama zamanifestavali pryjaznaje stanovišča Polšcy adnosna Litvy. Na hetym senackim pasiedžańni byŭ prysutny litoŭski dyplomatyčny pasoł ministar Ŝaŭlis i radnik pasolstva Trimakas. Dyplomatyčnych pradstaŭnikoŭ Litvy polskija senatary wielmi pryjazna spatykali.

Spynieńnie sesii Sojmu i Senatu. Prezydent Rečypaspalitaj dekretam z 23 sakavika spyniŭ sesiju Sojmu i Senatu ad 27 sakavika na 30 dzion.

Pavarot z emhracyi Vitasa, Kiernika i Baginskaha. U minulym tydni viarnulisia ũ Polšč Vitasa, Kiernika i Baginski, jakija pašla h. zv. bieraściejskaha procesu vyemihrali z Polšcy.

Nutranaja pazyčka na abaronu prociŭ napadu aeraplanaŭ. Prezydent Rečypaspalitaj, zhodna z pastanovaj Sojmu i Senatu, vydaŭ dekret, jakim ustanajlecca nutranaja pazyčka na abaronu prociŭ napadu aeraplanaŭ. Źbirańnie hetaj pazyčki pačaloŭsia ad 29 sakavika siol.

Redaktar vilenskaha „Słowa“ Cat—St. Mackievič u Berezie Kartuskaj. Administracyjnaja ũłady 22 sakavika vystali z Vilni ũ Berezie Kartuskaju, u lahier adasabnieńnia, redaktara vilenskaj ab-

vonichi“, nazyvajučy jaje „dzikim“ tancam. Pry hetym ksiondz zaachvočvaŭ tancavač polskija tancy. Zrozumieła, što ksiondz našaj moładzi ad „Lavonichi“ nie adstrašyŭ, ale tolki vyjaviŭ svaje adnosiny da hetaha biełaruskaha tanca. Ciapier zbližanaja da ksiondza moładź tancuje „Lavonichu“ tolki nia ũ prysutnaści ksiondza. Voš rezultat uzhadavańnia: — skrytaść ad dušpastyra. *Niedaloki*

šarnickaj hazety „Słowo“, St. Mackieviča. Redaktar Mackievič pisaŭ u „Słowie“ pad mianiuškaj Cat.

Z zahranicy

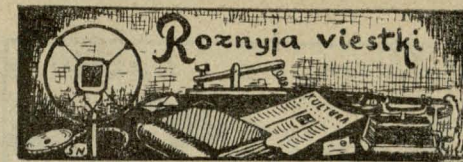
Źmiena ũradu ũ Litvie. Dasiulešni ũrad Litvy na čale z ks. Mironasam 27 sakavika padaŭsia ũ adstaŭku. Zarhanizavany novy ũrad, na čale z hieneralam Janam Černiusam. Hien. Černius dasiul zajmaŭ vysokaje stanovišča kamađanta hieneralnaha štabu litoŭskaj armii. Končyŭ vyšejšuju školu inžyniery ũ Belhii i vajenuju akademiju ũ Francyi. Maje 41 hod.

Prykładnaja stojkaść Litoŭcaŭ. 22 sakavika Kovienskaje radyjo niekalki razoŭ padavala klič: „Źemajtis i Bernot nie spraciŭlajciesia, viartajciesia ũ Koŭnu“. Vyjašnilasia, što Źemajtis i Bernot—heta maładyja litoŭskija aficery, jakija astalisia ũ Kłajpedzkim kraju z 19 žaŭnierami i pastanavili canoj svajoj kryvi i žyćcia baranić celaści Litvy ad niamieckaj armii. Viarnulisia ũ Koŭnu tolki tady, kali daviedalisia, što ichniaja kroŭ i žyćcio mohuć u niekatoraj miery zaškodzić i tak ciažkomu pałažeńniu Litvy. Pry hetym treba adznačyć, što pavodle polskaj presy hetki nastroj jošč uva ũsiej litoŭskaj armii i ũ Litoŭskim narodziu.

Kaniec vajny ũ Hišpanii. Republikancy paddalisia ũžo akančalna. Chatniaja vajna ũ Hišpanii zakončylasia pieramohaj paŭstancaŭ.

Haspadarčy dahavor Niamieččyny z Rumynijaj. Pašla akančalnaha razvału čecha-Slavacka-Zakarpacka-Ukrainskaj federacyi Niamieččyna zaklučyła haspadarča-handlovy dahavor z Rumynijaj, jaki dziela niamieckaj ekspansii na ũschod maje vialikaje značeńnie tak-ža i palityčnaje. Na hetym, paŭdzionnym, šlachu Niamieččyna svaimi ũplyvami ũžo dajšla da hranic SSSR.

Kryvavyja sutyčki Vuhryi z Slavacyjaj. U spory za hranicu miž Vuhryjaj i Slavacyjaj apošnimi časami dajšlo da kryvavych sutyčak. Ale, jak viedama, Niamieččyna „apiakujecca“ Slavacyjaj, a Vuhryja stanula pad ściah niamieckaj palityki, dyk Hitler ichni spor vyrašyć svaim aŭtorytetam i pasvaranych pahodzić.



Muzej Piusa XI. U domie, dzie naradziŭsia śv. p. papa Pius XI, žychary tej vakolicy pastanavili adkryć muzej Piusa XI.

Film z uračystaści konklave. Z uračystaści vybaraŭ papy Piusa XII зроблены kinamatohrafičny film. Ciapier možna budzie ũsim pa-bačyć, jak vybirali papu.

Pluh raz na sto hadoŭ. Statystyka pakazvaje, što ahulna biaručy sialanskaja haspadarka ũ Polšcy kuplaje pluh raz na sto hadoŭ. 15 prac. sialan zusim nia majuć pluhou, — pazyčajuć ich u susiedziaŭ.

Zabastoŭki. Statystyka padaje: u 1938 h. u cełaj Polšcy bylo 2095 zabastovak, u jakich prymała ũččasćie 565271 rabotnikaŭ. Zabastoŭki mieli charakter abarony zarabotkaŭ i 8 hadzinnaha dnia pracy.

Dzvie siły. U suviazi z apošnimi padziejiami ũ siaredniaj Eŭropie, navokaŭ Anhlii i Francyi pačaŭ arhanizavacca ũvieš demokratyčny ũsviet. Adnačasna pačalisia vialikija zbrajeńni militarynja i ũskiravanyja prociŭ Niamieččyny, Italii i ahulam prociŭ totalistyčnych dziaŭžaŭ nastroi. Uzmacniajuć svoj front i totalisty. Italjanski dyktatar Musolini ũ pramovie 26 sakavika zajaviŭ, što sajuz Italii z Niamieččynaj wielmi mocny i sproby jaho razbić — heta niepavažnaja dziciačaja dumka. Usio toje, što dakanala Niamieččyna ũ siaredniaj Eŭropie, Musolini pachvalaje i čvierdzić, što hetak treba bylo zrabitić. Italija — kazaŭ Musolini — pastavila na paradak dnia vyrašeńnie jaje intaresaŭ u Tunisie, Džibuti i Sueskim kanale, za jakija jana sporyć z Francyjaj.

Slovam, Italija ad svaih da-mahańniaŭ nie adrakajecca i moc-na trymajecca sajuzu z Niamieččynaj.

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr. Zahranicu padpiska ũ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1.

Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1